

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی
گروه روانشناسی

پایان نامه جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد مشاوره خانواده

عنوان:

بررسی اثر مستقیم و غیرمستقیم سبک‌های دلبستگی بر کیفیت زناشویی با میانجی‌گری ادراک رفتارهای
فداکارانه همسر در دانشجویان زن متاهل دانشگاه شهید چمران اهواز

پژوهشگر:

محبوبه کراچیان

استاد راهنما:

دکتر رضا خجسته‌مهر

استاد مشاور:

دکتر خدیجه شیرالی نیا

بهمن ماه ۱۳۹۲

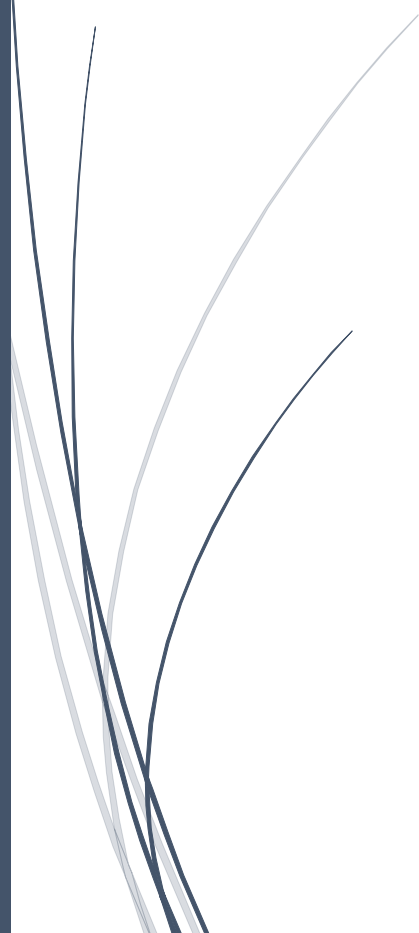
تقدیم به:

پدر بزرگوار و مادر مهربانم

آن دو فرشته ای که از خواسته هایشان گذشتند، سختی ها را به جان خریدند و خود را سپر بلای مشکلات و ناملایمات کردند تا من به جایگاهی که اکنون در آن ایستاده ام برسم.

خواهران، برادران و دوستان عزیزم

که لحظات ناب باور بودن، لذت و غرور دانستن، جسارت خواستن، عظمت رسیدن و تمام تجربه های یکتا و زیبای زندگی من، مدیون حضور سبز آنهاست.

تقدیر و تشکر

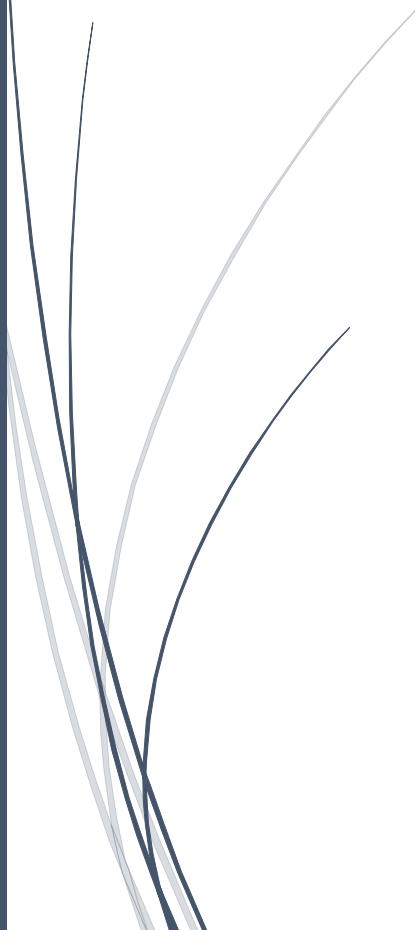
از استاد راهنمای گرامی جناب آقای دکتر خجسته مهر بسیار سپاسگزارم، چرا که بدون راهنمایی های ارزشمند ایشان تدوین این پایان نامه

بسیار مشکل می نمود.

بجنین از سرکار خانم دکتر شیرالی نیا استاد محترم مشاور که از راهنمایی های ایشان در طول تحقیق بهره گرفتیم سپاسگزار می نمایم.

از اساتید محترم گروه مشاوره خانواده دانشگاه شهید چمران اهواز به دلیل زحماتی که در طول مدت تحصیل برای اینجانب کشیدند، نیز

بی نهایت سپاسگزارم.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
چکیده فارسی	
فصل اول: کلیات تحقیق	
۲	مقدمه .....
۶	بیان مسئله .....
۹	ضرورت و اهمیت پژوهش .....
۱۱	هدف پژوهش .....
۱۲	فرضیه‌های پژوهش .....
۱۳	تعاریف مفهومی و عملیاتی متغیرهای پژوهش .....
فصل دوم: مبانی نظری و ادبیات تحقیق	
۱۶	الف) پیشینه‌ی نظری .....
۱۶	۱- نظریه دل‌بستگی .....
۱۹	دل‌بستگی و الگوهای فعال درونی .....
۲۰	تأثیر دل‌بستگی در روابط بزرگسال و تعاملات زناشویی .....
۲۲	۲- فداکاری .....
۲۳	فداکاری‌های نسبی .....
۲۴	جنبه‌ی مثبت فداکاری .....
۲۴	فواید فداکاری برای روابط .....

- ۲۵ ..... فواید فداکاری برای شخصی که اقدام به رفتارهای فداکارانه می‌کند
- ۲۵ ..... فواید فداکاری برای شخصی که دریافت‌کننده‌ی چنین رفتاری می‌باشد
- ۲۶ ..... آسیب‌های احتمالی فداکاری: فداکاری یک سویه
- ۲۷ ..... آیا فداکاری همیشه مفید است؟
- ۲۷ ..... نقش جنسیت و فرهنگ در رفتارهای فداکارانه
- ۲۸ ..... انگیزه‌های افراد برای فداکاری
- ۳۱ ..... فداکاری: چشم‌اندازی نظری
- ۳۱ ..... نظریه نوع‌دوستانه
- ۳۱ ..... نظریه وابستگی متقابل
- ۳۲ ..... نظریه تعهد
- ۳۲ ..... نظریه هویت اجتماعی
- ۳۳ ..... نظریه تبادل اجتماعی
- ۳۳ ..... جهت‌گیری دلبستگی و فداکاری
- ۳۵ ..... ۳- کیفیت زناشویی و رویکردهای نظری مرتبط با آن
- ۳۸ ..... عوامل مؤثر بر کیفیت زناشویی
- ۳۸ ..... ۱- عوامل فردی
- ۳۸ ..... جنسیت
- ۳۸ ..... سلامتی
- ۳۹ ..... نحوه فرزندپروری
- ۳۹ ..... وضعیت اقتصادی - اجتماعی و کار
- ۳۹ ..... نگرشهای مربوط به ازدواج و طلاق
- ۴۰ ..... ۲- عوامل ارتباطی

۴۰	..... مدت ازدواج
۴۰	..... ارتباطات
۴۰	..... روابط قبل از ازدواج
۴۰	..... داشتن فرزند
۴۱	..... تقسیم وظایف
۴۱	..... ۳-عوامل بیرونی
۴۱	..... ویژگی‌های والدین
۴۱	..... دیگر افراد مهم
۴۲	..... رویدادهای استرس‌آور زندگی
۴۲	..... مؤلفه‌های کیفیت زناشویی
۴۲	..... رضایت زناشویی (خشنودی از ازدواج)
۴۲	..... گذراندن زمان با یکدیگر
۴۳	..... مدیریت تضاد
۴۳	..... پیش‌بینی احتمالی جدایی
۴۳	..... فراوانی اختلاف
۴۴	..... دل‌بستگی و سازگاری زناشویی
۴۴	..... پیشینه تجربی

فصل سوم: روش پژوهش

۵۳	..... طرح پژوهش
۵۳	..... جامعه آماری، نمونه و روش نمونه‌گیری
۵۵	..... ابزار پژوهش

۵۵	..... پرسشنامه کیفیت زناشویی (MMQ)
۵۶	..... پرسشنامه ادراک رفتارهای فداکارانه (PSM)
۵۷	..... پرسشنامه تجدید نظر شده‌ی تجارب در روابط نزدیک (ECR-R)
۵۹	..... روش اجرای پژوهش
۵۹	..... تحلیل داده‌ها

فصل چهارم: یافته‌های پژوهش

۶۴	..... الف) یافته‌های توصیفی
۶۵	..... ب) یافته‌های اصلی
۶۶	..... یافته‌های مربوط به مدل پیشنهادی در نمونه‌ی پژوهش
۷۱	..... یافته‌های مربوط به آزمون فرضیه‌های پژوهش
۷۱	..... فرضیه‌های مستقیم
۷۳	..... فرضیه‌های غیرمستقیم
۷۵	..... خلاصه فصل

فصل پنجم: بحث و نتیجه‌گیری

۷۷	..... تبیین یافته‌های مربوط به فرضیه‌های پژوهش
۷۷	..... الف) تبیین فرضیه‌های مستقیم
۸۱	..... ب) تبیین فرضیه‌های غیرمستقیم
۸۳	..... محدودیت‌های پژوهش
۸۴	..... پیشنهادهای نظری
۸۴	..... پیشنهادهای کاربردی

منابع ۸۷

پیوست‌ها ۹۷

فهرست جداول

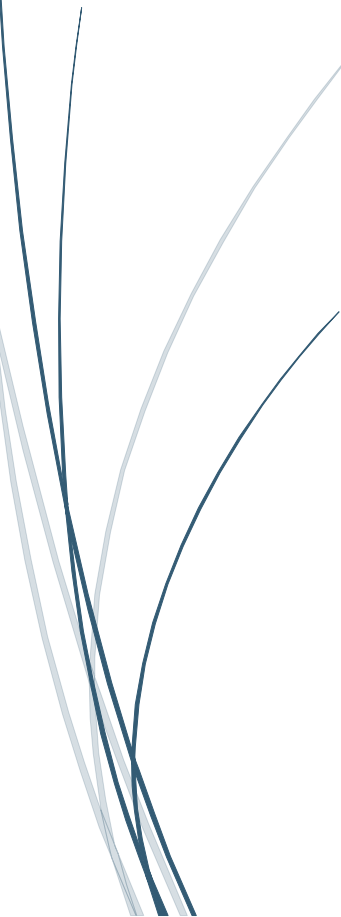
صفحه	عنوان
۵۴	جدول ۳-۱. ویژگی‌های جمعیت شناختی مربوط به سن، مدت ازدواج و تعداد فرزندان.....
۵۴	جدول ۳-۲. جدول فراوانی و درصد مربوط به قومیت.....
۵۵	جدول ۳-۳. میزان فراوانی و درصد مربوط به تحصیلات.....
۵۵	جدول ۳-۴. میزان فراوانی و درصد مربوط به وضعیت اشتغال.....
۵۸	جدول ۳-۵. ضرایب پایایی دل‌بستگی اجتنابی و اضطرابی به روش آلفای کرونباخ و تنصیف.....
۶۴	جدول ۴-۱. یافته‌های توصیفی مربوط به متغیرهای پژوهش حاضر.....
۶۴	جدول ۴-۲. ماتریس همبستگی بین متغیرهای پژوهش.....
۶۵	جدول ۴-۳. متغیر مکنون پژوهش و شاخص‌های آن در مدل پیشنهادی نمونه‌ی پژوهش.....
۶۶	جدول ۴-۴. شاخص‌های برازندگی مدل پیشنهادی در نمونه‌ی پژوهش.....
۶۸	جدول ۴-۵. الگوی ساختاری: مسیرها و ضرایب استاندارد مربوط به اثرات مستقیم بین متغیرهای پژوهش در مدل پیشنهادی و مدل نهایی.....
۶۹	جدول ۴-۶. ضریب استاندارد شاخص‌های متغیر مکنون در پژوهش حاضر.....
۷۳	جدول ۴-۷. همبستگی بین متغیرهای مستقل، وابسته، میانجی و نتایج بوت استراپ در فرضیه ۶.....
۷۴	جدول ۴-۸. همبستگی بین متغیرهای مستقل، وابسته، میانجی و نتایج بوت استراپ در فرضیه ۷.....

فهرست شکل‌ها

عنوان	صفحه
شکل ۱-۱. الگوی پیشنهادی اثر مستقیم و غیرمستقیم سبک‌های دلبستگی اجتنابی و اضطرابی بر کیفیت زناشویی با میانجی‌گری ادراک رفتارهای فداکارانه همسر.....	۸
شکل ۱-۲. مدل چهار مقوله‌ای از دلبستگی (بارثولومئو و هورویتز، ۱۹۹۱).....	۱۸
شکل ۱-۴. الگوی پیشنهادی اثر مستقیم و غیرمستقیم سبک‌های دلبستگی اجتنابی و اضطرابی بر کیفیت زناشویی با میانجی‌گری ادراک رفتارهای فداکارانه همسر.....	۶۳
شکل ۲-۴ مدل اصلاح شده رابطه علی دلبستگی اجتنابی و اضطرابی بر کیفیت زناشویی با میانجی‌گری ادراک رفتارهای فداکارانه همسر در نمونه‌ی پژوهش.....	۷۰

فصل اول:

موضوع پژوهش

مقدمه

خانواده جوهره‌ای زنده و در حال تغییر است که با استفاده از اعضای خویش و در جریان ارتباطی دائمی، تعاملی و طرح‌دار با یکدیگر یک کل را سازمان‌دهی می‌کنند و در طول زمان و مکان گسترش می‌یابد (احمدی، نبی‌پور، کیمیایی و افزالی،^۱ ۲۰۱۰). خانواده که قدیمی‌ترین و کهن‌ترین نهاد اجتماعی است، از بدو پیدایش بشر وجود داشته است و با روابط زناشویی یا پیوند زن و شوهر آغاز می‌شود و بسته به کیفیت این رابطه، پایداری یا ناپایداری آن تعیین می‌شود (موسوی، ۱۳۸۳، به نقل از خجسته‌مهر، ۱۳۸۴).

کیفیت زناشویی نقش مرکزی در ازدواج ایفا می‌کند (بورلسون و دنتون^۲، ۱۹۹۷، به نقل از یوسفی، ۱۳۹۰) و ارتباط مؤثر و کارآمد میان همسران مهمترین جنبه خانواده‌های دارای عملکرد مطلوب است (گریف و مایه‌رب^۳، ۲۰۰۰، به نقل از یوسفی، ۱۳۹۰). کیفیت زناشویی یک پدیده چندبعدی است که در تحقیقات سال‌های اخیر توجه زیادی را به خود جلب کرده است و شامل ابعادی چون سازگاری، رضایت، شادی، انسجام و تعهد می‌شود. کیفیت زناشویی مفهومی پویاست، ماهیت و کیفیت روابط زناشویی می‌تواند در طول زمان تغییر کند (لارسون و هولمن^۴، ۱۹۹۴، به نقل از آیلز^۵، ۲۰۰۴).

کیفیت زناشویی یک تصویر ثابت از طبقه‌بندی‌های پیوسته را در بر نمی‌گیرد بلکه طیفی را منعکس می‌کند که ویژگی‌های برجسته‌ای از تعاملات و عملکردهای زناشویی را در بر می‌گیرد، مثلاً، یک کیفیت بالا در مقابل یک کیفیت پایین زناشویی. (لویس و اسپاینر^۶، ۱۹۷۹، به نقل از کرابی، ۱۳۸۷).

¹ . Ahmadi, Nabipoor, Kimiaee, & Afzali

² . Burlison, & Denton

³ . Greeff, & Malherbe

⁴ . Larson, & Holman

⁵ . Ayles

⁶ . Lewis, & Spanier

عوامل مختلفی بر کیفیت زناشویی مؤثرند. دلبستگی^۱ از جمله متغیرهایی است که در بافتی از روابط نزدیک بارها توسط محققان مورد بررسی قرار گرفته است. دلبستگی یکی از برجسته‌ترین مفاهیم روان‌شناسی معاصر است. این مفهوم به فرایند شکل‌گیری و قطع شدن پیوندهای عاطفی اشاره دارد. (گروسمن و گروسمن^۲، ۱۹۹۰، به نقل از خوشابی و ابوحمزه، ۱۳۸۶). بر اساس نظریه‌ی دلبستگی، تفاوت‌های فردی در سبک دلبستگی ناشی از تجارب افراد در روابط نزدیک قبلی است و با روابط دلبستگی بین فرزند و مراقبان اولیه شروع می‌شود (میکولینسر و شیور^۳، ۲۰۰۳). نخستین بار هزن^۴ و شیور (۱۹۸۷، به نقل از سینلت^۵، ۲۰۱۲) دلبستگی را در بافتی از روابط عاشقانه بزرگسالان معرفی کردند. از آن زمان به بعد، محققان دلبستگی را همراه با جنبه‌های مختلف روابط نزدیک بررسی کردند. در تعدادی از مطالعات، همبستگی معناداری بین سبک‌های دلبستگی و سازگاری و رضایت زناشویی گزارش شده است (کوباک^۶ و هزن، ۱۹۹۱؛ سن چاک و لئونارد^۷، ۱۹۹۲؛ برنان^۸ و شیور، ۱۹۹۵؛ ولینگ و لارسن^۹، ۱۹۹۸، به نقل از سینلت، ۲۰۱۲). همه‌ی این مطالعات ارتباط مثبت بین دلبستگی ایمن و سازگاری زناشویی و ارتباط معکوس بین دلبستگی نایمن و سازگاری زناشویی برای زنان و مردان متأهل گزارش کردند. مدل دلبستگی در بزرگسالان که بر پایه‌ی مفاهیم و بنیان‌های نظریه‌ی دلبستگی میان کودک و مادر استوار است، به توضیح تفاوت‌های میان افراد از لحاظ چگونگی ایجاد و حفظ روابط صمیمانه و نزدیک می‌پردازد. بر پایه‌ی این نظریه، تعاملات و روابط یک فرد با افراد مهم در زندگی او، بر الگوهای ذهنی آن فرد از خود، دیگران و رابطه با دیگران تأثیر می‌گذارد. این الگوهای ذهنی نیز به نوبه‌ی خود بر افکار، احساسات و کنش‌های فرد در تعاملات بعدی او اثر می‌گذارد (لاک^{۱۰}، ۲۰۰۸). دلبستگی بزرگسالان شامل دو بعد است: دلبستگی اضطرابی^{۱۱}

1 . attachment

2 . Grossman, & Grossman

3 . Mikulincer, & Shaver

4 . Hazan

5 . Senlet

6 . Kobak

7 . Sen Chuck, & Leonard

8 . Brennan

9 . Vlyng, & Larson

10 . locke

11 . ambivalent attachment

(یعنی نگرانی از ترک شدن) و دلبستگی اجتنابی^۱ (یعنی احساس ناراحتی از نزدیکی) (برنان، کلارک، و شیور، ۱۹۹۸، به نقل از متینگلی و کلارک^۲، ۲۰۱۲). تلفیق این دو بعد به ایجاد مدلی چهارگانه مشابه مدل مطرح شده توسط بارثولومئو^۳ (۱۹۹۰، به نقل از متینگلی و کلارک، ۲۰۱۲) می‌انجامد. افرادی که از سطح پایینی هم در دلبستگی اضطرابی و هم در دلبستگی اجتنابی برخوردار هستند، دارای دلبستگی ایمن^۴ هستند. این گونه افراد دیدگاه‌های مثبتی هم نسبت به خود و هم دیگران دارند و در روابط صمیمانه و وابستگی متقابل احساس راحتی می‌کنند. افرادی که سطح بالایی از دلبستگی اضطرابی را دارا بوده و از میزان اندکی از دلبستگی اجتنابی برخوردار هستند دچار دلبستگی پریشان^۵ هستند. این افراد دیدگاهی منفی نسبت به خود داشته و نظرشان درباره دیگران مثبت است و به شدت مراقب هر گونه تهدیدی نسبت به رابطه هستند. افرادی که دارای سطح پایینی از دلبستگی اضطرابی و سطح بالایی از دلبستگی اجتنابی هستند دارای دلبستگی دافع^۶ هستند. این گونه افراد نسبت به خود دید مثبت و نسبت به دیگران دید منفی دارند و علاقه‌ای به روابط صمیمانه نیز ندارند. افرادی که هم در دلبستگی اضطرابی و هم در دلبستگی اجتنابی سطح بالایی دارند دارای دلبستگی ترسان^۷ هستند. این افراد نسبت به خود و دیگران دید منفی دارند؛ از طرد شدن می‌هراسند و به لحاظ اجتماعی دوری‌گزین هستند. تحقیق‌های اصلی در مورد دلبستگی بزرگسالان نشان می‌دهد که افراد دارای دلبستگی ایمن (یعنی دلبستگی اضطرابی کم و دلبستگی اجتنابی کم) بالاترین سطح رضایت از رابطه، تعهد و اعتماد را تجرب می‌کنند و دارای سطح پایینی از کشمکش و حسادت در رابطه هستند (فینی و کالینز^۸، ۲۰۰۳؛ فینی، نالر و روبرت^۹، ۱۹۹۸ و ۲۰۰۰، به نقل از متینگلی و کلارک، ۲۰۱۲).

1. avoidant attachment

2. Mattingly, & Clark

3. Bartholomew

4. secure attachment

5. preoccupied attachment

6. dismissing attachment

7. fearful attachment

8. Colinze

9. Noller, & Roberts

از دیگر متغیرهای تأثیرگذار در استحکام ازدواج و کیفیت زناشویی، نوع رفتارهای فداکارانه^۱ در بین همسران می‌باشد. بر اساس تعریف ونلانگ، روزبلت، دریگوتاس، اری ایچ، ویکر و کاکس^۲ (۱۹۹۷) فداکاری در واقع، میل به چشم‌پوشی از فعالیت و رفتاری که فرد خواهان آن می‌باشد، یا عمل کردن به گونه‌ای که خوشایند شخص نیست و یا هر دو مورد (ونلانگ، روزبلت و همکاران، ۱۹۹۷). اما انگیزه‌ی افراد برای فداکاری متفاوت است و این انگیزه‌ها تأثیر متفاوتی بر میزان رضایت از رابطه ایجاد می‌کنند (ایمپت، گیل، پیلو، ۲۰۰۵^۳). فداکاری‌هایی که در جهت رسیدن به نتیجه‌ی مثبت انجام می‌شوند (یعنی فداکاری با انگیزه‌ی استقبالی^۴) شادی و آسودگی خاطر بیشتری را در پی دارند (نف و هارتر^۵، ۲۰۰۲، به نقل از هال^۶، ۲۰۱۱) و همین طور موجب اثرات مثبت، رضایت از زندگی، رضایت و لذت از رابطه، و کاهش ناسازگاری در رابطه می‌گردد (ایمپت و همکاران، ۲۰۰۵). برخلاف آن، فداکاری‌هایی که به منظور دوری از نتایج منفی انجام می‌شوند (یعنی فداکاری با انگیزه‌ی اجتنابی^۷) شادی و آسودگی خاطر کمتری در پی دارند و علاوه بر آن موجب کاهش رضایت از زندگی، رضایت و لذت از رابطه و به احتمال بیشتر افزایش اثرات منفی و ناسازگاری در رابطه می‌شود (ایمپت و همکاران، ۲۰۰۵). در واقع کیفیت روابط زناشویی با طرز تلقی مثبت افراد نسبت به فداکاری برای شریک زندگی‌شان، رابطه مثبتی دارد (گیل و ریس^۸، ۲۰۰۱، به نقل از فیگرس^۹، ۲۰۰۸). از نظر فیگرس (۲۰۰۸) رابطه میان میزان فداکاری و کیفیت زناشویی یک رابطه منحنی است، به عبارتی ممکن است که فداکاری تا میزان معینی برای ازدواج مفید باشد اما اگر از آن میزان بالاتر رود، منجر به کاهش کیفیت زندگی زناشویی گردد. با استناد به یافته‌های پژوهشی در زمینه‌ی روابط بین سبک‌های دلبستگی ناایمن و ادراک رفتارهای فداکارانه و کیفیت زناشویی از یک سو و اهمیت نقش روابط نزدیک بر کیفیت زناشویی از سوی دیگر، هدف پژوهش حاضر

1. sacrificial behavior

2. Vanlonge, Rusbult, Drigotas, Arriaga, Witcher, & Cox

3. Impett, Gable, & Peplau

4. approach motives for sacrificing

5. Neef, & Harter

6. Hall

7. avoidance motives for sacrificing

8. Gable, & Reis

9. Figuerres

بررسی اثر مستقیم و غیرمستقیم سبک‌های دلبستگی اضطرابی و اجتنابی با میانجی‌گری ادراک رفتارهای فداکارانه همسر، بر کیفیت زناشویی در دانشجویان زن متأهل دانشگاه شهید چمران اهواز است.

بیان مسئله

در زندگی زناشویی این مسئله غیرقابل اجتناب است که زوجین احساس کنند نیازها، علایق و خواسته‌هایشان با یکدیگر ناهمسو و به عبارتی در رقابت با یکدیگر باشند. اگر چنین اتفاقی رخ دهد یکی از زوجین باید از فعالیت مورد علاقه‌ی خود چشم‌پوشی کند تا همسرش فرصت یابد به خواسته‌ی خود برسد. اینطور مشخص شده است که فداکاری و یا به عبارت بهتر رفتارهای فداکارانه نوعی از رفتارهایی است که فرد فقط و فقط برای کسانی که مورد عشق و علاقه‌ی او هستند انجام می‌دهد و نه برای غریبه‌ها. یک عمل فداکارانه ضرورتاً نامطلوب نیست، بلکه مرتبط با رضایت و خوشبختی همسر یا نیرومندی و بهتر شدن یک رابطه می‌باشد (ون لانگ، اگنیو، هارنک^۱ و استیمرز^۲، ۱۹۹۷). افراد به طور پیوسته برای شرکای رمانتیک خود دست به فداکاری می‌زنند. اما انگیزه‌ی افراد برای فداکاری متفاوت است و این انگیزه‌ها تأثیر متفاوتی بر میزان رضایت از رابطه ایجاد می‌کنند (ایمپت و همکاران، ۲۰۰۵).

فینی و کالینز^۳ (۲۰۰۳) و ایمپت و همکاران (۲۰۰۵) در پژوهش خود نشان داده‌اند که انگیزه‌ی افراد برای فداکاری با پیامدهای ارتباطی همبستگی دارد، به طوری که انگیزه استقبالی فداکاری منجر به افزایش رضایت می‌شود، در حالی که انگیزه اجتنابی فداکاری منجر به کاهش رضایت می‌شود. موضوع مبهم این مسئله است که چرا افراد برای فداکاری انگیزه‌های متفاوتی دارند. یکی از احتمالات این است که انگیزه‌های افراد برای فداکاری ممکن است تا حدودی نتیجه‌ی تجربیات پیشین از افراد نزدیک به آن‌ها و متعاقب آن رشد بازنمایی‌های ذهنی آن‌ها از چگونگی تعامل در روابط عاشقانه باشد. نظریه‌ی دلبستگی این گونه فرض می‌کند که تجربیات ابتدایی زندگی با اولین

¹. Harinck

². Steemers

³. Feeney, & Colinze

مراقبان باعث می‌شود افراد به تدریج الگوهای خود و دیگران درون‌سازی کنند که در دیدگاه دلبستگی به آنها الگوهای درون‌کاری^۱ می‌گویند. (بالبی^۲، ۱۹۷۷؛ فینی، ۲۰۰۶، به نقل از متینگلی و کلارک، ۲۰۱۲). به کمک این الگوها فرد می‌تواند وقایع و رفتارها را درک و تفسیر کند. از آن جا که گونه‌های دلبستگی در ارتباط با نتایج رابطه‌ها هستند (فینی و کالینز، ۲۰۰۳؛ کالینز و همکاران، ۱۹۹۰، به نقل از متینگلی و کلارک، ۲۰۱۲) می‌توان نتیجه گرفت که دلبستگی با رفتارهای درون روابط نیز به خوبی مرتبط است.

بنابراین سؤال اصلی پژوهش حاضر این است که آیا سبک‌های دلبستگی اضطرابی و اجتنابی به طور مستقیم بر کیفیت زناشویی تأثیر می‌گذارند یا اینکه سبک‌های ناایمن اضطرابی و اجتنابی به طور غیرمستقیم و از طریق رفتارهای فداکارانه بر کیفیت زناشویی تأثیر دارد؟ با توجه به نتایج پژوهشهایی مانند پژوهش متینگلی و کلارک (۲۰۱۲)؛ راپل و کارن^۳ (۲۰۱۲)؛ برای هر سه متغیر، هال (۲۰۱۱)؛ متینگلی و کلارک (۲۰۱۰)؛ متینگلی (۲۰۰۸)؛ ایمپت و همکاران (۲۰۰۵)؛ ون‌لانگ، و همکاران (۱۹۹۷)؛ فینی و کالینز (۲۰۰۱، ۲۰۰۳)، شارف و بارثولومئو^۴ (۱۹۹۵)؛ استنلی^۵ و همکاران (۲۰۰۶)؛ فیگرس (۲۰۰۸)؛ سلطانزاده (۱۳۹۱)؛ توتنهاگن^۶، سریدو^۷، باتلر^۸ و کارن (۲۰۱۳) برای فداکاری و کیفیت زناشویی، گیورترز^۹ و همکاران (۲۰۱۳)؛ هالند^{۱۰} و همکاران (۲۰۱۲)؛ میکولینسر و شیور (۲۰۰۹)؛ فینی (۱۹۹۹)؛ خجسته‌مهر (۱۳۸۴، ۱۳۸۸)؛ بارثولومئو و هوروویتز^{۱۱} (۱۹۹۱)؛ سمپسون^{۱۲} (۱۹۹۰)؛ خجسته‌مهر، کوچکی و رجبی (۱۳۹۱)، مظاهری (۱۳۷۹)؛ حمیدی (۱۳۸۶)؛ صیادپور (۱۳۸۴) برای سبک‌های دلبستگی و کیفیت زناشویی، کاوند (۱۳۹۰) برای فداکاری؛ آیلز (۲۰۰۴)، یوسفی (۱۳۹۰) برای کیفیت زناشویی مدل پیشنهادی زیر ترسیم شد.

1. internal working models

2. Bowlby

3. Ruppel, & Curran

4. Bartholomew

5. Stanly

6. Totenhagen

7. Serido

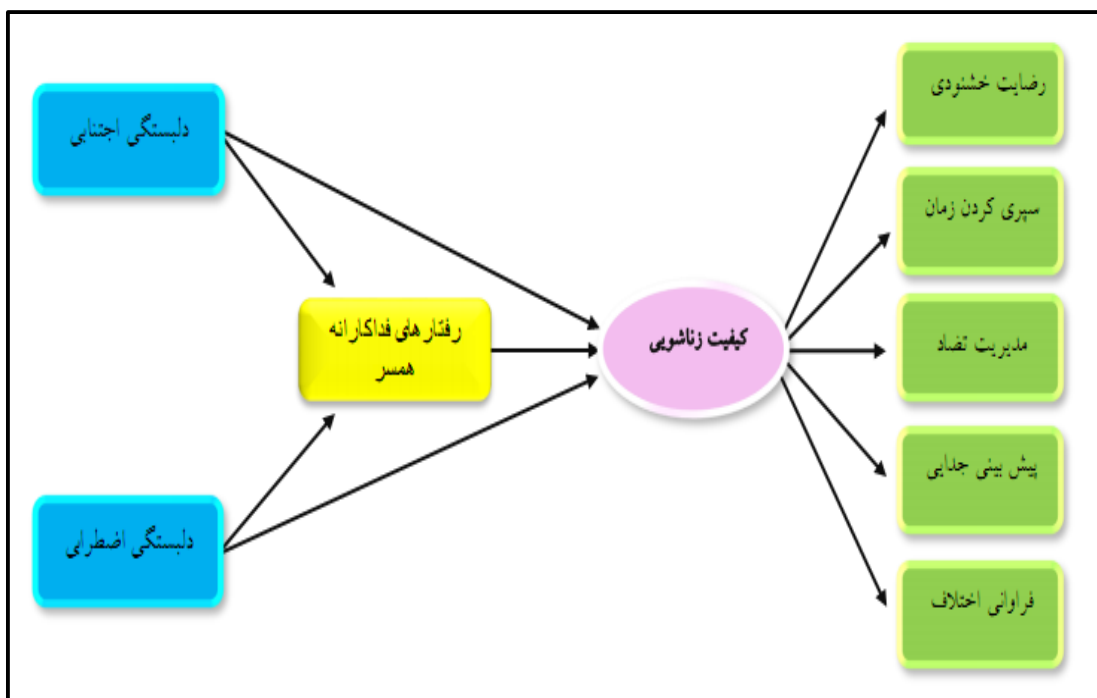
8. Butler

9. Givertz

10. Halland

11. Horowitz

12. Simpson

شکل ۱- مدل پیشنهادی اثر مستقیم و غیرمستقیم سبک‌های دلبستگی اجتنابی و اضطرابی بر کیفیت زناشویی با میانجی‌گری ادراک رفتارهای فداکارانه همسر

مسئله‌ی اصلی در این پژوهش این است که آیا مدل پیشنهادی مربوط به تأثیر سبک‌های دلبستگی بر کیفیت زناشویی با میانجی‌گری ادراک رفتارهای فداکارانه همسر دارای برازش مناسب برای داده‌ها می‌باشد یا خیر؟

اهمیت و ضرورت پژوهش

عوامل موثر بر کیفیت و رضایت زناشویی بارها توسط محققان مطرح شده است. پیچیدگی مفهوم رضایت زناشویی و عوامل بسیار گوناگون تاثیرگذار در آن، عرصه چالش برانگیزی را به وجود آورده است. سازگار شدن با فرد دیگری که به فرهنگ و زمینه خانوادگی دیگری تعلق دارد، دشوار است، در حالی که تغییرات چرخه زندگی نیز به این پیچیدگی می افزاید (حیدری تفرشی، ۱۳۹۱).

درک کیفیت و ارزش ازدواج وسیله‌ای برای درک اثرات آن بر تمام فرایندهای داخل و خارج خانواده است. از جمله دلایل معقول و منطقی مطالعه جزئیات کیفیت زناشویی، درک محوریت آن در سلامت خانواده و اشخاص است (استاک و اشلمان^۱، ۱۹۹۸، به نقل از خجسته‌مهر و همکاران، ۱۳۹۱). پژوهش در زمینه خانواده از این نظر اهمیت دارد که جوامع امروزی دست‌خوش تغییرات ناهماهنگی قرار گرفته و به تدریج شکل قدیم خود را از دست می‌دهد و به صورتی جدید تطور می‌یابد. در نتیجه در کارکردهای خانواده تغییراتی ناهماهنگ با تغییرات ساخت آن بوجود آمده است. خجسته‌مهر (۱۳۸۴) بیان می‌کند که ازدواج و انتخاب همسر پایه اصلی خانواده‌ها را تشکیل می‌دهد. اگر خانواده استوار نباشد جامعه در وضعیت متزلزلی قرار می‌گیرد و بنابراین آشنایی با عواملی که باعث پایداری ازدواج و خانواده می‌شود برای همه اقشاری که به استواری و بقای جامعه می‌اندیشند اقدامی ضروری و حیاتی است.

در سال‌های اخیر تحقیقات گسترده نشان داده‌اند که نظریه‌ی دلبستگی در کار با روابط صمیمانه‌ی زوجین می‌تواند رویکرد سودمندی باشد و هم‌چنین تحقیقات زیادی خاطر نشان کرده‌اند که سبک دلبستگی یک متغیر متفاوت فردی است که رضایت در روابط عاشقانه را پیش‌بینی می‌کند، دلبستگی ایمن، همبستگی مثبت با رضایت از رابطه دارد در حالی که دلبستگی نایمن، همبستگی منفی با

^۱. Stack, & Eshleman